

УДК: 338.47 (1-22)

ББК: 65.37-81

Р 60

Родащук Галина Юріївна, викладач
кафедра економічної кібернетики та інформаційних систем
Уманський національний університет садівництва

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

В статті проаналізовано сучасний стан перевезення вантажів і пасажирів в межах сільських територій Вінницької області. В результаті проведених наукових досліджень було встановлено, що значне місце в пасажирських і вантажних перевезеннях займає автомобільний транспорт.

Виявлено, що основні види техніки загальногосподарського призначення в сільському господарстві оновлюються надзвичайно повільно. При цьому темпи списання техніки значно переважають темпи її придбання. Таким чином, в даний час спостерігається стала тенденція до зменшення їх кількості у сільськогосподарських підприємствах Вінницької області. Доведено, що важливою складовою частиною транспортної системи області є пасажирський автотранспорт. Адже перевезення пасажирів – один з традиційних видів послуг автотранспорту, а для жителів сільських територій – один із найнеобхідніших.

Ключові слова: транспортна система, сільські території, транспорт, вантажні перевезення, перевезення пасажирів, приміське сполучення.

Табл. 5. Рис. 1. Літ. 9.

Постановка проблеми. Однією з ключових складових економіки регіонів є транспортна система, яка виступає єдиною ланкою між галузями економіки, провідними серед яких є: промисловість, будівництво, сільське господарство тощо. Під транспортною системою ми розуміємо територіальне

поєднання взаємопов'язаних видів транспорту, які спільно взаємодіючи, найповніше задовольняють потреби народного господарства та населення в перевезеннях вантажів і пасажирів.

Велике значення для зв'язку між галузями народного господарства, між містом і селом, між окремими районами країни має транспорт. Він сприяє суспільному територіальному поділу праці, є активним чинником формування економічної спеціалізації господарства окремих районів, неможливої без обміну продукцією.

Ринкові принципи господарювання, мінлива економічна ситуація й недосконала нормативно-правова база зумовили необхідність відповідної адаптації транспортної системи аграрного сектора економіки. Отже, існує необхідність у пізнанні глибини процесів і явищ, що відбуваються, чого без відповідної інформації, а також її оцінки досягти неможливо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам перевезення вантажів і пасажирів присвячені роботи українських вчених: В.І. Котелянця, А.І. Пилипченка [3], М.І. Пугачова [4], П.Т. Саблука, В.Г. Більського, Г.М. Підлісецького, В.І. Перебийніса [5], М.Є. Кристопчака [9] та багатьох інших. В той же час зазначена проблематика недостатньо розглянута в аспекті розвитку сільських територій.

Метою даної статті є розкриття сучасного стану перевезення вантажів і пасажирів в розрізі сільських територій Вінницької області. Об'єктом дослідження є транспортна система сільських територій Вінницької області. Інформаційною базою досліджень являються матеріали Головного управління статистики Вінницької області та Укравтодору. При виконанні роботи використовувалися статистико-економічний метод, графічний метод та метод статистичних групувань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головне завдання транспортної системи області – це забезпечення в повному обсязі потреб всіх видів виробництва і населення в перевезенні вантажів та пасажирів.

У 2012 р. транспортний комплекс області виконав перевезення вантажів в обсязі 40,9 млн. т, у т.ч. автомобільним - 34,7 млн. т (84,8 %), та відправлено 110,3 млн. пасажирів, у т.ч. автомобільним – 97,2 тис. осіб (88,1 %) (табл. 1).

Таблиця 1

**Відправлення (перевезення) вантажів і пасажирів
за видами транспорту у Вінницькій області***

Вид транспорту	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
<i>Перевезено вантажів, тис. т</i>					
Залізничний	5964,8	4281,7	4175,0	5091,6	6238,8
Автомобільний	33885,4	25730,7	30147,1	34188,1	34657,0
Річковий	-	-	-	-	-
Авіаційний	-	-	-	-	-
<i>Перевезено пасажирів, тис. осіб</i>					
Залізничний	16524,8	15940,1	15820,7	14057,4	13144,2
Автомобільний	111784,0	101973,5	100229,8	98351,7	97155,0
Річковий	-	-	-	-	-
Авіаційний	0,2	0,6	1,6	2,2	5,1

* - з урахуванням перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

Джерело: [1].

Автомобільний транспорт займає значне місце в пасажирських і вантажних перевезеннях. Так як на автомобільний вид транспорту у Вінницькій області за 2008-2012 рр. припадає найбільша доля перевезень (відправлень) вантажів і пасажирів, тому ми детально розглянемо перевезення даним видом транспорту в розрізі сільських територій.

Автомобільним вантажним транспортом за 2012 р. перевезено 32751,8 тис. т вантажів, в т.ч. перевезення в сільському господарстві - 13322,0 тис. т (40,7%) та виконано вантажооборот в обсязі 1153053,2 тис. ткм, в т.ч. в сільському господарстві - 249429,3 тис. ткм (21,6%). Обсяги перевезення вантажів у сільському господарстві протягом 2008-2012 рр. збільшилися на 18,6%, а вантажооборот – на 5,0%, при тому, що загальні показники залишилися майже без змін (табл. 2).

**Перевезення автомобільним транспортом
вантажів у Вінницькій області***

Показники	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.	2012 р в % до 2000 р
Перевезено вантажів, тис. т	32594,1	24338,8	28367,1	32240,4	32751,8	100,5
в т.ч. в сільському господарстві	11231,7	10508,7	11615,6	12785,7	13322,0	118,6
у % до загального числа	34,5	43,2	40,9	39,7	40,7	-
Вантажооборот, тис. ткм	1122626,2	824418,9	946923,2	1091668,3	1153053,2	102,7
в т.ч. в сільському господарстві	237564,2	204035,8	238778,5	261261,1	249429,3	105,0
у % до загального числа	21,2	24,7	25,2	23,9	21,6	-

* - без урахування перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

Джерело: [2].

Тенденції зміни обсягів перевезень вантажів автомобільним транспортом підприємств АПК в сільській місцевості Вінницької області різнопланові. Так, в окремих районах (Вінницький, Жмеринський, Калинівський, Козятинський, Літинський, Оратівський, Тиврівський, Хмільницький) у 2008–2012 рр. спостерігаються зростання перевезень, але в більшості районів області внаслідок зменшення обсягів виробництва продукції рослинництва – спад вантажоперевезень.

Аналогічна ситуація простежується і в динаміці вантажообороту автомобільного транспорту підприємств АПК в сільській місцевості області, де окремі райони за даний період мали характерне зростання обсягів, а в деяких (внаслідок зазначених проблем) – його зменшення.

Найбільша питома вага в загальному обсязі перевезених вантажів у сільському господарстві належить Гайсинському та Хмільницькому районам – в середньому за 2008-2012 рр. становить майже 20%. А такі райони, як Бершадський, Вінницький, Козятинський, Крижопільський, Немирівський,

Погребищенський, Томашпільський і Тростянецький забезпечили майже ½ частину (45,2 %) вантажних автоперевезень. Групування районів за обсягом перевезення вантажів в сільському господарстві представимо за допомогою картограми (рис. 1).

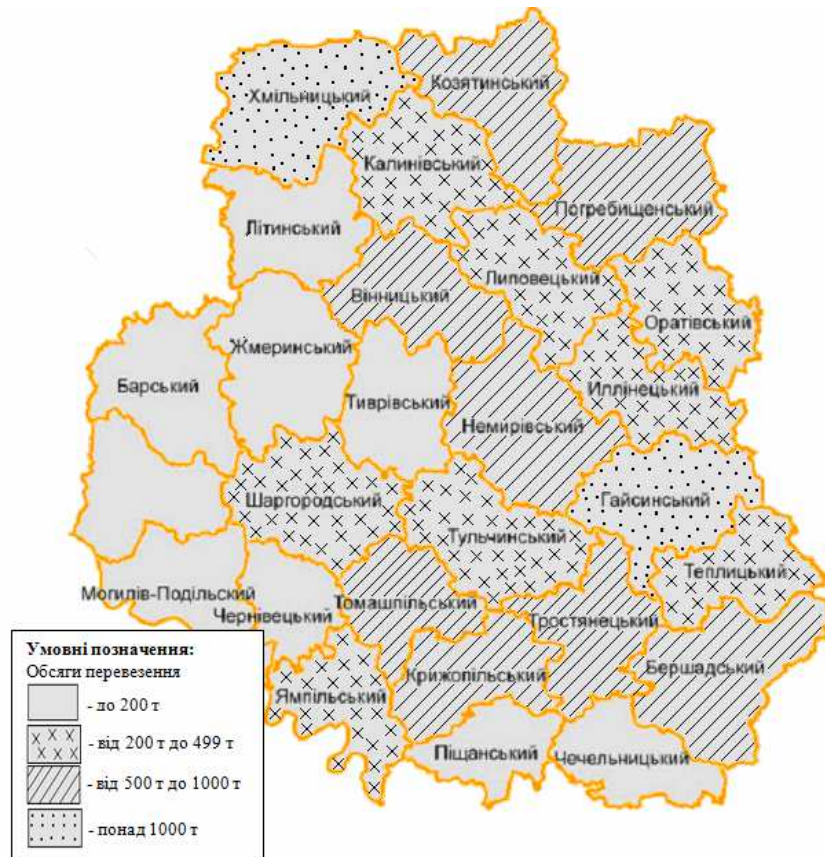

Рис. 1. Картограма обсягів перевезення вантажів в сільському господарстві в середньому за 2008-2012 рр. по районах Вінницької області

Авторська розробка

Реформування національної економіки та соціально-економічних відносин, українського суспільства суттєво торкнулося аграрного виробництва. Від рівня технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств залежить ефективність їх господарської діяльності [3, 4, 5].

З переходом до ринкової економіки ситуація на ринку сільськогосподарської техніки докорінно змінилася. Сьогодні спостерігається стала тенденція до зменшення кількості основних видів техніки загальногосподарського призначення у сільськогосподарських підприємствах Вінницької області (табл. 3). Кількість вантажних та вантажно-пасажирських

автомобілів скоротилася з 7496 од. у 2009 р. до 7374 од. у 2012 р. (на 1,6 %), це майже в два рази більше, ніж в середньому по Україні (на 0,7%).

Таблиця 3

Наявність основних видів техніки загальногосподарського призначення у сільськогосподарських підприємствах, одиниць

Вид техніки	2000 р.	2005 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2012 р. в % до 2000 р.
Україна								
Вантажні та вантажно-пасажирські автомобілі	227000	147000	115000	105107	104307	100944	104367	46,0
Трактори	318927	216875	177401	168532	151287	147131	150740	47,3
Тракторні причепа	207766	125989	91562	84968	70879	66561	64230	30,9
Вінницька область								
Вантажні та вантажно-пасажирські автомобілі	7496	7399	7140	7374	98,4*
Трактори	21236	15062	12018	11238	10227	9864	10019	47,2
Тракторні причепа	19062	9981	6789	6157	5135	4727	4452	23,4

* - 2012 р. в % до 2009 р.

Джерело: [6, 7].

За період з 2000 р. по 2012 р. кількість тракторів в сільськогосподарських підприємствах області скоротилася з 21236 од. до 10019 од. (на 52,8% при загальнодержавному - 52,7%), тракторних причепів – з 19062 од. до 4452 од. (на 76,6% проти загальнодержавного - 69,1%). Це зменшує провізні можливості сільськогосподарського транспорту. Враховуючи, що переважну більшість внутрішньогосподарських перевезень забезпечує тракторний транспорт, то скорочення кількості тракторів на транспортних роботах перекладає додаткові обсяги перевезень на автомобілі, кількість яких теж зменшується.

Дане скорочення пояснюється випередженням темпів вибуття над темпами надходження техніки. Негативна ситуація спостерігається і з усіма іншими видами техніки. Зношеність машин та відсутність необхідних коштів у

сільськогосподарських товаровиробників на закупівлю зношених частин, унеможливило використання потрібних обсягів ремонту наявної техніки, а тому її технічна готовність до сезонно польових робіт різко знизилася.

Але слід звернути увагу, що протягом 2012 р. у сільськогосподарських підприємствах області спостерігалася позитивна тенденція, так кількість вантажних та вантажно-пасажирських автомобілів збільшилась на 3,3% та на кінець року становила 7374 од., тракторів – на 1,6% та становила 10019 од. Упродовж 2012р. в сільськогосподарські підприємства області надійшло 609 вантажних та вантажно-пасажирських автомобілів, у т.ч. частка куплених становила 42,1%; 1016 тракторів, у т.ч. частка куплених становила 61,1% та 234 тракторних причепів, у т.ч. частка куплених становила 54,6% [6].

У багатьох сільськогосподарських підприємствах на внутрішньофермерських перевезеннях застосовується гужовий транспорт, що дозволяє заощаджувати паливе, використовувати трактори на польових роботах, де без них не можна обійтися. Але поголів'я коней значно скорочується, так за період з 2000 р. по 2012 р. – в сільськогосподарських підприємствах області – на 86,8 %, аналогічна ситуація спостерігається і в цілому по Україні (табл. 4).

Таблиця 4

Поголів'я коней в сільськогосподарських підприємствах, тис. голів

Регіони	Роки							2012 р. у % до 2000 р.
	2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012	
Україна	249,8	98,1	54,9	49,0	41,6	36,9	32,5	13,0
Вінницька область	23,5	9,3	5,0	4,5	4,0	3,6	3,1	13,2

Джерело: [8].

Забезпеченість сільськогосподарських підприємств області вантажними автомобілями в розрахунку на 1000 га сільськогосподарських угідь протягом 2009-2012 рр. зменшилося на 3,7%, а на 1000 га ріллі – на 3,9%.

У сільськогосподарських підприємствах області протягом 2010-2012 рр. на 1000 га ріллі припадало приблизно 8 тракторів (це трохи більше загальнодержавного показника). Але це на 47,9% менше, ніж в 2000 р. (по Україні це зменшення становить 43,5%). Аналогічна тенденція спостерігається і з забезпеченням сільськогосподарських підприємств області тракторами на 1000 га сільськогосподарських угідь. Отже, технічна база в сільському господарстві оновлюється надзвичайно повільно. При цьому темпи списання техніки значно переважають темпи її придбання.

Важливою складовою частиною транспортної системи області є пасажирський автотранспорт. Перевезення пасажирів – один з традиційних видів послуг автотранспорту, а саме для сільських жителів – один із найнеобхідніших [9]. Регулярним автобусним сполученням охоплено 84,9 % сільських населених пунктів Вінницької області. Мережа автобусних маршрутів включає 378 приміських і 195 міжміських маршрутів.

У 2012 р. послугами автомобільного пасажирського транспорту скористалися 31641,9 тис. пасажирів, у тому числі в приміському сполученні - 13855,0 тис. пасажирів або 43,8 % (табл. 5).

Таблиця 5

**Перевезення пасажирів автомобільним транспортом
у Вінницькій області***

Показники	2008р.	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.	2012 р. у % до 2008 р.
Перевезено пасажирів, тис. пас.	46102,8	41809,1	37701,1	34470,1	31641,9	68,6
в т.ч. в приміському сполученні	24211,7	20339,6	18667,4	17635,7	13855,0	57,2
у % до загального числа	52,5	48,6	49,5	51,2	43,8	-
Пасажирооборот, тис. пас.км	1022614,7	901866,7	850710,3	753374,2	672895,8	65,8
в т.ч. в приміському сполученні	492872,6	458518,6	434151,2	378505,1	310142,9	62,9
у % до загального числа	48,2	50,8	51,0	50,2	46,1	-

* - без урахування перевезень, виконаних фізичними особами-підприємцями.

Джерело: [1, 2].

Протягом 2008-2012 рр. спостерігається тенденція до зменшення перевезення пасажирів, у тому числі і в приміському сполученні. Так у 2012 р. було перевезено на 31,4 % пасажирів менше, ніж у 2008 р., у тому числі у приміському сполученні – на 42,8 %. Аналогічна ситуація спостерігається і з пасажирооборотом.

Висновки. В зв'язку зі зростанням обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, як в Україні так і у Вінницькій області, виникає потреба в логістично побудованих схемах транспортування сировини та продукції. Виходячи з цього посилюється значення стану та рівня використання транспортної системи в сільськогосподарському виробництві.

Поряд з цим дана система, крім переміщення вантажів, пов'язаних з виробництвом, активно використовується для потреб сільського населення. В цьому і полягає особливість транспортної системи сільських територій, яка одночасно виступає як виробнича так і соціальна інфраструктури, причому значення кожної з них важко переоцінити в контексті функціонування економіки країни та досягнення відповідного рівня життя населення.

Список використаних джерел

1. Статистичний збірник «Транспорт Вінницької області» за 2012 рік / Головне управління статистики у Вінницькій області; за ред. С.В. Рибалко – Вінниця, 2013. – 84 с.

2. Головне управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vous.vin.ua>.

3. Котелянец В.И. Эффективность использования транспорта в агропромышленном комплексе / В.И. Котелянец, А.И. Пилипченко. – М.: ВО «Агропромиздат», 1987. – 240 с.

4. Пугачов М.І. Транспортне обслуговування сільськогосподарських підприємств / Пугачов М.І. – К.: Тов-во «Знання України», 2001. – 164 с.

5. Реструктуризація матеріально-технічної бази агропромислового комплексу / [Саблук П.Т., Більський В.Г., Підлісецький Г.М., Перебийніс В.І. та ін.]; за ред. В.Г. Більського. – К.: ІАЕ, 1997. – 296 с.

6. Статистичний збірник «Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільському господарстві» за 2012 рік / Головне управління статистики у Вінницькій області; за ред. С.В. Рибалко – Вінниця, 2013. – 49 с.

7. Статистичний збірник «Наявність сільськогосподарської техніки та енергетичних потужностей у сільському господарстві України» за 2012 рік / Державна служба статистики України; за ред. Н.С. Власенко – Київ, 2013.– 70 с.

8. Статистичний збірник «Тваринництво України» за 2012 рік / Державна служба статистики України; за ред. Н.С. Власенко – Київ, 2013. – 212 с.

9. Кристопчук М.Є. Соціально-економічна ефективність пасажирської транспортної системи приміського сполучення: Монографія / Кристопчук М.Є. – Рівне: НУВГП, 2012. – 158 с.

Список джерел в транслітерації / References

1. Statystychnyi zbirnyk «Transport Vinnytskoi oblasti» za 2012 rik / Holovne upravlinnia statystyky u Vinnytskii oblasti; za red. S.V. Rybalko – Vinnytsia, 2013. – 84 s.

2. Holovne upravlinnia statystyky u Vinnytskii oblasti [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.vous.vin.ua>

3. Kotelyanets V.I. Effektivnost ispolzovaniya transporta v agropromyshlennom komplekse / V.I. Kotelyanets, A.I. Pilipchenko. – M.: VO «Agropromizdat», 1987. – 240 s.

4. Puhachov M.I. Transportne obsluhovuvannia silskohospodarskykh pidpriemstv / Puhachov M.I. – K.: Tov-vo «Znannia Ukrainy», 2001. – 164 s.

5. Restrukturyzatsiia materialno-tekhnichnoi bazy ahropromyslovoho kompleksu / [Sabluk P.T., Bilskyi V.H., Pidlisetskyi H.M., Perebyinis V.I. ta in.]; za red. V.H. Bilskoho. – K.: IAE, 1997. – 296 s.

6. Statystychnyi zbirnyk «Naiavnist silskohospodarskoi tekhniky ta enerhetychnykh potuzhnosti u silskomu hospodarstvi» za 2012 rik / Holovne upravlinnia statystyky u Vinnytskii oblasti; za red. S.V. Rybalko – Vinnytsia, 2013. – 49 s.

7. Statystychnyi zbirnyk «Naiavnist silskohospodarskoi tekhniky ta enerhetychnykh potuzhnosti u silskomu hospodarstvi Ukrainy» za 2012 rik / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy; za red. N.S. Vlasenko – Kyiv, 2013. – 70 s.

8. Statystychnyi zbirnyk «Tvarynnytstvo Ukrainy za 2012 rik / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy; za red. N.S. Vlasenko – Kyiv, 2013. - 212 s.

9. Krystopchuk M.Ye. Sotsialno-ekonomichna efektyvnist pasazhyrskoi transportnoi systemy prymiskoho spoluchennia: Monohrafiia / Krystopchuk M.Ye. – Rivne: NUVHP, 2012. – 158 s.

АННОТАЦИЯ

ПЕРЕВОЗКИ ГРУЗОВ И ПАССАЖИРОВ В РАЗРЕЗЕ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ

Родащук Г.Ю., преподаватель

кафедра экономической кибернетики и информационных систем

Уманский национальный университет садоводства

В статье проанализировано современное состояние перевозки грузов и пассажиров в пределах сельских территорий Винницкой области. В результате проведенных научных исследований было установлено, что значительное место в пассажирских и грузовых перевозках занимает автомобильный транспорт.

Выявлено, что основные виды техники общехозяйственного назначения в сельском хозяйстве обновляются чрезвычайно неудовлетворительно. При этом темпы списания техники значительно преобладают темпы ее приобретения. Таким образом, в настоящее время наблюдается устойчивая тенденция к

уменьшению их количества в сельскохозяйственных предприятиях Винницкой области. Доказано, что важной составной частью транспортной системы области является пассажирский автотранспорт. Ведь перевозки пассажиров – один из традиционных видов услуг автотранспорта, а именно для жителей сельских территорий – один из самых необходимых.

Ключевые слова: транспортная система, сельские территории, транспорт, грузовые перевозки, грузооборот, перевозки пассажиров.

ANNOTATION

DYNAMICS OF DEVELOPMENT OF RURAL AREAS TRANSPORT

Halyna Rodashchuk, teacher

Department of Economic Cybernetics and Information Systems

Uman national university of horticulture

Current state of cargo and passengers transportation in terms of rural areas of Vinnytsia region is analyzed in the article. As a result of conducted scientific research it was found that automobile transport takes a significant place in cargo and passengers transportation.

It was found that the main types of general economic equipment in agriculture are renovated very slowly. At the same time the periods of discarding the equipment are much longer than the terms of its purchase. So, at the present moment there is a tendency to reduce its quantity at the agricultural enterprises of Vinnytsia region.

It is proved that the passenger transport is an important part of regional transport system, because passenger transportation is one of the traditional types of transport services and also one of the most necessary for residents of rural areas.

Key words: transport system, rural areas, transport, cargo transportation, freight turnover, passenger transportation, suburban traffic.